

НУШ ▶

**НОВА
УКРАЇНЬКА
ШКОЛА**

Громадянська та історична освітня галузь в умовах упровадження Державного стандарту базової середньої освіти

*Олена Пишко,
кандидатка педагогічних наук,
завідувачка лабораторії суспільно-
гуманітарної освіти РОІППО*

2023

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ

▶ Закон України «Про освіту» (2017);

▶ Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020);

▶ Державний стандарт базової середньої освіти (2020);

▶ **накази Міністерства освіти і науки України та інші нормативні документи.**

▶ Листи, інструкції, методичні рекомендації, інші документи органів виконавчої влади, крім наказів, зареєстрованих Міністерством юстиції України, та документів, що регулюють внутрішню діяльність органу, **не є нормативно-правовими актами** і не можуть встановлювати правові норми.

(абзац другий частини другої статті 2 Закону України «Про освіту»)

Каталог програм громадянської та історичної освітньої галузі

4 – «Вступ до історії України та громадянської освіти» для 5 класу

2 – «Історія України. Всесвітня історія» для 6 класу

3 – «Досліджуємо історію і суспільство» інтегрований курс для 5-6 класів

4 – «Україна і світ. Вступ до історії та громадянської освіти» інтегрований курс для 5-6 класів

Станом на сьогодні – 13 модельних навчальних програм

5 клас

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас»	Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.
	Бакка Т. В., Желіба О. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.
	Желіба О. В., Мокрогуз О. П.
	Гісем О. В., Мартинюк О. О.

6 клас

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Історія України. Всесвітня історія. 6 клас»	Піскарьова І. О., Бурлака О. В., Майорський В. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.
	Гісем О., Мартинюк О., Сорочинська Н., Гісем О., Василенко Я.

5-6 класи (інтегровані курси)

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Досліджуємо історію і суспільство 5–6 класи (інтегрований курс)»	Васильків І. Д., Димій І. С., Шеремета Р. В.
	Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.
	Гісем О. В., Мартинюк О. О., Гісем О. О., Охредько О. Е.
«Україна і світ. Вступ до історії та громадянської освіти. 5–6 класи. (інтегрований курс)»	Кафтан М. В., Козорог О. Г., Костюк І. А., Мудрий М. М., Селіваненко В. В.
	Власова Н. С., Желіба О. В., Кронгауз В. В., Секиринський Д. О., Щупак І. Я.
	Даниленко В. М., Гісем О. В., Мартинюк О. О., Охредько О. Е., Тарасюк Т. Д.
	Аркуша О. Г., Дяків В. Г., Мудрий М. М., Пастушенко Р. Я., Хлипавка Л. М.

МОДЕЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас

Досліджуємо історію і суспільство. 5–6 класи

Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти.
5–6 класи

Каталог програм громадянської та історичної освітньої галузі

4 – «Вступ до історії України та громадянської освіти» для 5 класу

2 – «Історія України. Всесвітня історія» для 6 класу

3 – «Досліджуємо історію і суспільство» інтегрований курс для 5-6 класів

4 – «Україна і світ. Вступ до історії та громадянської освіти» інтегрований курс для 5-6 класів

Станом на сьогодні – 13 модельних навчальних програм

5 клас

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас»	Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.
	Бакка Т. В., Желіба О. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.
	Желіба О. В., Мокрогуз О. П.
	Гісем О. В., Мартинюк О. О.

6 клас

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Історія України. Всесвітня історія. 6 клас»	Піскарьова І. О., Бурлака О. В., Майорський В. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.
	Гісем О., Мартинюк О., Сорочинська Н., Гісем О., Василенко Я.

5-6 класи (інтегровані курси)

Назва модельної навчальної програми	Автори
«Досліджуємо історію і суспільство 5–6 класи (інтегрований курс)»	Васильків І. Д., Димій І. С., Шеремета Р. В.
	Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.
	Гісем О. В., Мартинюк О. О., Гісем О. О., Охредько О. Е.
«Україна і світ. Вступ до історії та громадянської освіти. 5–6 класи. (інтегрований курс)»	Кафтан М. В., Козорог О. Г., Костюк І. А., Мудрий М. М., Селіваненко В. В.
	Власова Н. С., Желіба О. В., Кронгауз В. В., Секиринський Д. О., Щупак І. Я.
	Даниленко В. М., Гісем О. В., Мартинюк О. О., Охредько О. Е., Тарасюк Т. Д.
	Аркуша О. Г., Дяків В. Г., Мудрий М. М., Пастушенко Р. Я., Хлипавка Л. М.

Типовий навчальний план для 5-9 класів ЗЗСО з навчанням українською мовою (фрагмент)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

19 02 20 21 р.

№ 235

Про затвердження
типової освітньої програми
для 5-9 класів закладів
загальної середньої освіти

Відповідно до абзацу двадцять другого частини першої статті 64 Закону України «Про освіту», частини другої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту», пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», з метою забезпечення впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого цією постановою,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити типову освітню програму для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (далі – Типова освітня програма), що додається.

2. Установити, що Типова освітня програма вводиться в дію поетапно з:
2022/2023 навчального року для 5-х класів закладів загальної середньої освіти;

Освітня галузь	Орієнтовний перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Рекомендована кількість годин на тиждень у класах					Орієнтовний перелік міжгалузевих інтегрованих курсів
		5	6	7	8	9	
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	1	-	-	-	-	Міжгалузеві інтегровані курси* Робототехніка. 5-9 клас STEM. 5-9 клас Драматургія і театр. 5-9 клас Фізика та основи техніки. 7-9 клас Економіка і право. 9 клас Включаються до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти у межах загальної кількості годин, визначених типовим навчальним планом
	Історія України.	-	2	-	-	-	
	Всесвітня історія	-	-	1	1,5	1,5	
	Історія України	-	-	1	1	1	
	Всесвітня історія	-	-	-	0,5	-	
	Громадянська освіта	-	-	-	-	0,5	
	Правознавство	-	-	-	-	0,5	
Інтегровані курси*							
Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 клас							
Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти. 5-6 клас							
Історія: Україна і світ. 7-9 клас							
Довідково							
Кількість навчальних годин на вивчення освітньої галузі «Громадянська та історична»:							
	рекомендована	1	2	2	3	3	
	мінімальна	1	1,5	1,5	2	2	
	максимальна	2	3	3	3	3	
Резерв навчальних годин освітньої галузі «Громадянська та історична»							
		-	0,5	0,5	1	1	

Академічна свобода

- ✓ Відповідно до статті 54 Закону України «Про освіту» педагогічні працівники мають право на академічну свободу .

Тому вчитель історії, працюючи в 5-6 класах, може не лише використовувати готову модельну навчальну програму, але на її основі, на засадах академічної доброчесності, укласти власну навчальну програму.

Навчальна програма

Рівненський ліцей № 18 Рівненської міської ради

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення педагогічної ради

від «__» _____ 202__ р.

протокол № _____

«ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 6 КЛАСУ

розроблена на основі модельної навчальної програми

«Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти

(авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

Укладач:

вчитель історії Грнб О. С.

Рівне - 2023

Основні положення створення навчальної програми

збереження обсягу очікуваних результатів навчання, визначених МНП

уможливлення досягнення учнями програмових очікуваних результатів через визначені вчителем зміст та види навчальної діяльності

структурування змісту шляхом визначення тем та відповідної кількості годин на їх вивчення

визначення різноманітних видів навчальної діяльності учнів до кожної теми

Навчальна програма (6 клас): фрагмент

К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Форми навчальної діяльності	Очікувані результати
ВСТУП (2 год.)			
1	<p>Історію якого суспільства вивчатимемо в 6 класі Людина, суспільство, держава: історія та сьогодення</p> <p>Терміни та поняття: «стародавній світ», «ера», «археологія».</p>	<p><i>З'ясування значення нових понять.</i></p> <p><i>Розмірковування</i> щодо того як змінювалось життя людей і суспільства в різні часи та чому це відбувалось <i>Обговорення</i> в групах/парах питання історичних джерел та їх видів</p> <p><i>Коментоване читання</i> тексту з розрізненням джерел із історії стародавнього світу</p> <p>Обмін думками щодо того, що може розповісти дослідникам і дослідницям кожний вид історичних джерел, зображений у підручнику</p>	<p><i>Визначає</i> суспільство як форму взаємодії людей, що склалася історично</p> <p><i>Встановлює</i> зв'язки (з допомогою вчителя) між людиною і суспільством, людиною і державою, суспільством і державою)</p> <p><i>Розрізняє</i> історичні джерела з історії стародавнього світу за видами [6 ГІО 3.1.1]</p> <p><i>Визначає</i> риси/ознаки артефакту, писемного та візуального джерела з історії стародавнього світу [6 ГІО 3.2.2-1]</p> <p><i>Наводить</i> приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо</p> <p><i>Формулює</i> судження про своєрідність епохи стародавнього світу</p>
1	<p>Час і простір в історії Стародавнього світу Тяглість і тривалість історії. Час і простір в історії. Епоха стародавнього світу як перший етап історії людства.</p>	<p><i>Розмірковування</i> щодо розвитку людського суспільства стародавніх часів у часі і просторі</p> <p><i>Робота</i> з картою</p> <p><i>Виконання</i> завдань за допомогою таблиці «Як лічити роки у межах століть і тисячоліть»</p> <p><i>Формулювання</i> запитань до тексту підручника</p> <p><i>Креслення і позначення</i> на лінії часу дат</p>	<p><i>Співвідносить</i> дату події зі століттям і тисячоліттям [6 ГІО 1.1.1-1]</p> <p><i>Розрізняє</i> системи літочислення, пояснює їх на прикладах [6 ГІО 1.1.1-2]</p> <p><i>Співвідносить</i> дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки, візуальні джерела тощо) [6 ГІО 2.1.1-3]</p> <p><i>Формулює</i> судження щодо безперервності історичного процесу [6 ГІО 4.2.2-1]</p>

Навчально-методичне забезпечення

<https://imzo.gov.ua/osvita/nush/navchal-no-metodychne-zabezpechennia-5-9-kl-nush/>

ДЕРЖАВНА
НАУКОВА
УСТАНОВА

ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Укр Eng

НОВИНИ ▾ ПРО ІМЗО ▾ ДІЯЛЬНІСТЬ ▾ ДОКУМЕНТИ ▾ ОСВІТА ▾ ЗАХОДИ ▾ ПІДРУЧНИКИ ▾ СВІДОЦТВА ▾ ГРОМАДЯНАМ ▾ ПОСИЛАННЯ

Нова українська школа

Навчально – методичне забезпечення 5-9 кл.

Про НУШ

Навчально-методичний посібник «НУШ: путівник для вчителя 5–6 класів»

Новини

Навчально-методична скарбниця. НУШ 5-6 класи

Нормативна база

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПУТІВНИК НУШ 5 клас

Навчально – методичне забезпечення

Всеукраїнський експеримент НУШ

Модельні навчальні програми

Освітній простір

Презентації модельних навчальних програм

Підготовка вчителів

Питання та відповіді

Де знайти модельні навчальні програми?

<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/hromadianska-ta-istorychna-osvitnia-haluz/>

ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Укр Eng

🏠 [НОВИНИ](#) ▾ [ПРО ІМЗО](#) ▾ [ДІЯЛЬНІСТЬ](#) ▾ [ДОКУМЕНТИ](#) ▾ [ОСВІТА](#) ▾ [ЗАХОДИ](#) ▾ [ПІДРУЧНИКИ](#) ▾ [СВІДОЦТВА](#) ▾ [ГРОМАДЯНАМ](#) ▾ [ПОСИЛАННЯ](#)

Модельні навчальні програми

Нормативна база

Мовно-літературна освітня галузь

Математична освітня галузь

Природнична освітня галузь

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь

Громадянська та історична освітня галузь

Інформатична освітня галузь

Технологічна освітня галузь

Мистецька освітня галузь

Фізична культура

Міжгалузеві інтегровані курси

Громадянська та історична освітня галузь

Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас

- Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.).
- Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Желіба О. В., Мокрогуз О. П.).
- Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бакка Т.В., Желіба О.В., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.)
- Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гісем О.В., Мартинюк О.О.)

Історія України. Всесвітня історія. 6 клас

- Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Піскарьова І. О., Бурлака О. В., Майорський В. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.).
- Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гісем О., Мартинюк О., Сорочинська Н., Гісем О., Василенко Я.).

Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)

- Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Васильків І. Д., Димій І. С., Шеремета Р. В.).

Де знайти нормативно-правове забезпечення?

<https://roippo.org.ua/ua/hromadianska-ta-istorychna-osvitnia-haluz>

РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Інститут ▾

Діяльність ▾

Прозорість та інформаційна відкритість

Новини й оголошення ▾

Головна - Громадянська та історична освітня галузь

Громадянська та історична освітня галузь

Нормативно-правова база

Програмно-методичне забезпечення

[Закон України «Про освіту»](#)

[Закон України «Про повну загальну середню освіту»](#)

[Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»](#)

[Концепція НУШ](#)

[Державний стандарт базової середньої освіти](#)

[Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти](#)

[Накази МОН від 12.07.2021 р. «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти» № 795 \(зі змінами, внесеними у додаток наказами Міністерства освіти і науки України від 10.08.2021 р., № 898, від 13.12.2021 р. № 1358, від 02.02.2022 р. № 96, від 14.04.2023 р. № 435.](#)